

SON ÇEYREKTE İHRACAT VE YATIRIMLAR HIZLANDI

Zümrüt İmamoğlu* ve Barış Soybilgen†

Yönetici Özeti

TÜİK'in açıkladığı rakamlara göre, sanayi üretimi (SÜE) ve ihracat miktarı (reel) Aralık ayında bir önceki aya göre mevsimsel etkiden arındırılmış rakamlara göre (mea) sırasıyla yüzde 5,7 ve yüzde 9,6 oranında arttı. Yüksek seyreden Ekim ve Kasım rakamları ile Aralık ayındaki büyük artış sayesinde 4. çeyrekte ekonomi 3. çeyreğe göre büyük bir ivmelenme gösterdi. Betam'ın aylık revize ettiği tahminlere göre ekonomi 4. çeyrekte bir önceki çeyreğe göre yüzde 2,6 büyüdü. Geçtiğimiz ay Betam 2010 yılı için yıllık büyümenin yüzde 8,7 olacağı tahmininde bulunmuştu. Aralık ayı rakamları ile tahminleri güncelleyerek bu oranı yüzde 8,9'a yükselttik.

Merkez Bankası'nın bugün açıkladığı rakamlara göre cari açık Aralık ayında Kasım ayına göre yaklaşık 1,5 milyar dolar daha artarak 7,5 milyar dolar oldu. 2010 yılı toplam cari açık ise 48,6 milyar dolara ulaştı. Betam'ın tahminlerine göre cari açığın GSYH'a oranı 2010'da yüzde 6,5 oranında gerçekleşecek.

Ocak 2011 için açıklanan kısıtlı sayıdaki gösterge ise, Ocak'ın Aralık ayı kadar parlak geçmeyeceğini işaret ediyor. Bunda Merkez Bankası'nın yeni para politikasının etkilerinin olabileceğini düşünüyoruz. Ancak bunun arzulanan parasal sıkılaşmadan mı yoksa piyasada oluşan belirsizlikten mi kaynaklandığı henüz belli değil.

* Dr. Zümrüt İmamoğlu, Betam, Uzman Araştırmacı.
zumrut.imamoglu@bahcesehir.edu.tr

† Barış Soybilgen, Betam, Araştırma Görevlisi
baris.soybilgen@bahcesehir.edu.tr

Yatırım kalemlerinde yüksek artış

Tablo 1 tüm aylık ekonomik göstergelerdeki değişimleri reel ve mevsimsel etkiden arındırılmış (mea) olarak gösteriyor. Tablonun son iki sütunu ise çeyreklik değişimleri gösteriyor. 4. çeyrekte ekonomideki ivmelenmenin özellikle yatırım göstergelerine yansıdığı görülüyor.

Yatırım malı imalatı son çeyrekte bir önceki çeyreğe göre yüzde 15,6 yatırım malı ithalatı ise yüzde 28,6 oranında arttı. Bundan önceki çeyrekte çeyreğe değişimlerle kıyaslandığında bunlar oldukça yüksek rakamlar. Bu göstergeler yatırımların son çeyrekte oldukça güçlü olduğuna işaret ediyor. Reel kesim güven endeksindeki artış da bunu destekliyor.

Tüketim göstergelerine baktığımızda, Özel Tüketim Vergisi'nin 4. çeyrekte yüzde 5,7 arttığını görüyoruz. Bunun bir kısmı ithalattan elde edilen vergilerden kaynaklanıyor. Nitekim tüketim malı ithalatı 4. çeyrekte yüzde 13,7 arttı. İmalatta ise küçük artışlar var. Tüketici güven endeksi de olumlu bir tablo çiziyor.

Tablo 1. Betam tahminleri

	2010 4. çeyrek (çeyrekten çeyreğe) (mea)*	2010 4. çeyrek (yıldan yıla) (tea)*	2010 Yıllık (2009 yılına göre, tea)*
GSYH Büyüme	2,6	7,7	8,9
Cari Açık (GSYH'a oran)	-	-	6,5

*mea: mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış

*tea: takvim etkisinden arındırılmış

Net dış talebin ise büyümeye yine beklendiği gibi eksi yönde fakat sınırlı bir etki yapmasını bekliyoruz. Son çeyrekte ihracat yüzde 5,1, ithalat ise yüzde 10,2 oranında arttı. İthalattaki artışın büyük kısmının yatırım ve aramalı ithalatından kaynaklanması ekonomi için oldukça olumlu. Sanayi üretimindeki rekor artış da bunun göstergesi.

Betam'ın aylık göstergeleri kullanarak yaptığı tahminler Tablo1'de özetleniyor. Buna göre reel ve mevsim etkilerinden arındırılmış (mea) olarak ekonominin 4. çeyrekte 3. çeyreğe göre yüzde 2,6 büyüyeceğini tahmin ediyoruz. Geçen yılın aynı çeyreğine göre ise takvim etkilerinden arındırılmış (tea) olarak büyüme tahminimiz yüzde 7,7. 2010 yılı toplam reel büyüme tahminimiz de yine takvim etkisinden arındırılmış olarak yüzde 8,7'den 8,9'a revize edildi.

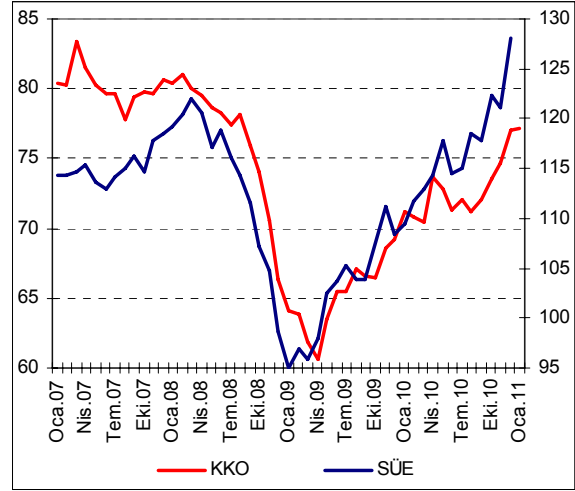
Sanayi Üretim Endeksi tarihi seviyede, Kapasite Kullanım Oranı ise hala kriz öncesi seviyenin altında

Şekil 1'de Sanayi Üretim Endeksi (SÜE) ve Kapasite Kullanım Oranının(KKO') reel ve mevsimsellikten arındırılmış rakamlarla Ocak 2007'den itibaren aylık değişimleri gösterilmekte. Şekilde görüldüğü gibi SÜE Aralık ayında 128 puana çıkarak tarihi bir seviyeye ulaştı. Buna rağmen KKO halen kriz öncesi orana ulaşamadı. KKO'nun 2007 yılı ortalaması 80,2 yüzde puan seviyesindeydi. TCMB'nın takvim ve mevsim etkilerinden arındırılmış rakamlarına göre Ocak ayında KKO 77,1 yüzde puan oldu. Yatırımlardaki yüksek artış kapasiteyi arttırıcı etki yaptığı için üretimdeki artışa rağmen kapasite kullanım oranının sınırlandığını düşünüyoruz. Sanayi önümüzdeki bir iki çeyrekte daha kriz öncesi kapasitenin altında çalışacak gibi görünüyor.

Şekil 4'de alt kalemlere göre SÜE ve KKO'nun reel ve mevsimsellikten arındırılmış rakamları görülüyor. Şekillerin SÜE'i kısmına baktığımızda 2010 yılı içinde aramalı ve yatırım malı imalatının Türk ekonomisinde itici bir güç olduğu görülüyor. Aramalı ve yatırım malı imalatı Aralık 2009'dan Aralık 2010'a sırasıyla yüzde 18 ve yüzde 37,7 arttı.

Aralık ayına baktığımızda ise sermaye malı imalatının büyük bir patlama yapmış olduğu görülüyor. Tablo 2'de belirtildiği üzere Aralık ayında sermaye malı imalatı yüzde 20,2, yine en çok artan kalemlerden biri olan dayanıklı tüketim malı imalatı ise yüzde 9,2 arttı. KKO'nun alt kollarına baktığımızda yatırım malları imalatı hariç diğer kolların Ocak ayı itibarıyla 2007 yılı ortalamalarına yaklaştığı görülüyor.

Şekil 1: Kapasite Kullanım Oranı ve Sanayi Üretim Endeksi (MEA)



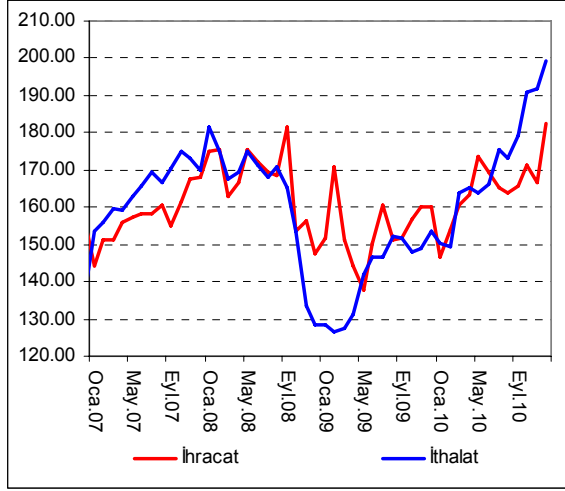
Kaynak : TÜİK, Betam (sol taraf KKO eksenini, sağ taraf SÜE eksenini)

Aralık ayındaki ihracat artışı, sanayi üretiminin itici gücü oldu

Şekil 2 TÜİK'in açıkladığı mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış ihracat ve ithalat miktar endekslerinin aylık değişimleri gösteriyor. İhracat reel olarak Aralık 2009-Aralık 2010 arasında aylık ortalama yüzde 1,2 arttı. Buna karşılık ithalat ortalama yüzde 2,4 arttı. İhracat Aralık ayında bu yılın en büyük artışını gerçekleştirerek reel ve mevsim etkilerinden arındırılmış olarak bir önceki aya göre yüzde 9,6 oranında artış gösterdi. Bu artış sanayi üretiminin Aralık ayındaki artışının itici gücünü oluşturdu. İthalat ise bu ay ihracattan daha az bir artış göstererek reel ve mevsim etkilerinden arındırılmış olarak yüzde 4 oranında arttı.

Betam ithalatın ve ihracatın alt kollarını mevsimsellikten arındırarak inceliyor. Şekil 5'de Ekim 2009'dan itibaren ithalatın alt kollarındaki değişim gösteriliyor. Son aylarda ithalatta en büyük artış yatırım malı ithalatında oldu, Aralık ayında da yatırım malı ithalatı yüzde 10,7 arttı. Bu artışı tüketim malı ithalatındaki yüzde 9,8'lik artış izledi. Aralık 2009-Aralık 2010 arasında yatırım malı ithalatı aylık ortalama yüzde 7, tüketim malı ithalatı ortalama yüzde 2,9, ara malı ithalatı ise ortalama yüzde 1,5 arttı.

Şekil 2: İhracat ve ithalat miktar endeksleri (MEA)



Kaynak : TÜİK, Betam

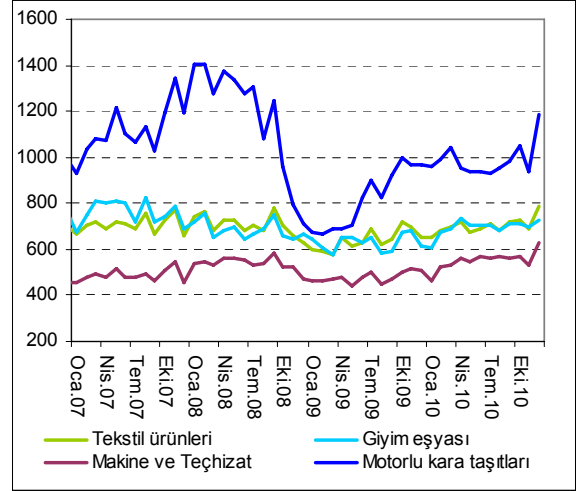
Şekil 3 ihracatta yüksek paya sahip kalemlerdeki aylık değişimi gösteriyor. Aralık ayında bu kalemlerin tamamında bir artış gözüküyor. Özellikle motorlu kara taşıtlarında görülen yüzde 27'lik ihracat artışı dikkat çekici. Tekstil ürünleri ve makine ve teçhizat kalemlerinde de yüzde 10'un üstünde bir artış görülüyor.

Şekil 6'da imalat sanayi altkalemlerinin Kasım ve Aralık ayı ihracat performansları gösteriliyor. İmalat kalemlerinin ihracatında Kasım ayındaki düşüşün ardından Aralık ayındaki yüksek artışı görmek gerçekten şaşırtıcı oldu. Aralık ayındaki artış daha dalgalı kalemlerden olan rafine edilmiş petrol ve ana metal sanayi yerine bütün imalat kalemlerine düzgün olarak dağılmış gibi duruyor. Bu görünüm önümüzdeki aylardaki ihracat içinde umut verici.

2011 için ilk işaretler

Tablo 2'de Betam'ın takip ettiği aylık göstergelerden Ocak 2011 için açıklanmış olan veriler de gösteriliyor. Henüz elimizde çok fazla veri olmamasına rağmen, küçük bir duraksamanın yaklaştığını söyleyebiliriz.

Şekil 3: Başlıca sanayi kolları ihracatında aylık değişim (Reel ve MEA, milyon\$)



Kaynak: TUIK, Betam

Reel kesim güven endeksi Ekim ayından beri ilk kez Ocak ayında azalıyor. Ocak ayı kapasite kullanım oranı ise Aralık ile hemen hemen aynı düzeyde. Fakat alt kalemlere baktığımızda aramalı ve dayanıksız tüketim mali kapasite kullanım oranlarında düşüş görüyoruz. Merkez Bankası'nın yeni politikasının etkileri de İMKB endeksi üzerinde hissediliyor. Hem Aralık hem de Ocak ayı göstergelerinde düşüş var. Tüketici güven endeksi ise Aralık ayında azalıyor.

Bu gelişmeler Ocak ayının Aralık kadar parlak geçmeyeceğinin işareti. Bunda Merkez Bankası politikasının etkisinin olması mümkün ancak bu yaratılan belirsizlikten mi yoksa gerçekten amaçlanan parasal sıkılaştırmadan mı kaynaklanıyor bunu henüz bilmiyoruz.

Tablo 2. Ekonomik göstergelerin aydan aya ve çeyrekten çeyreğe değişimleri (Reel ve MEA)

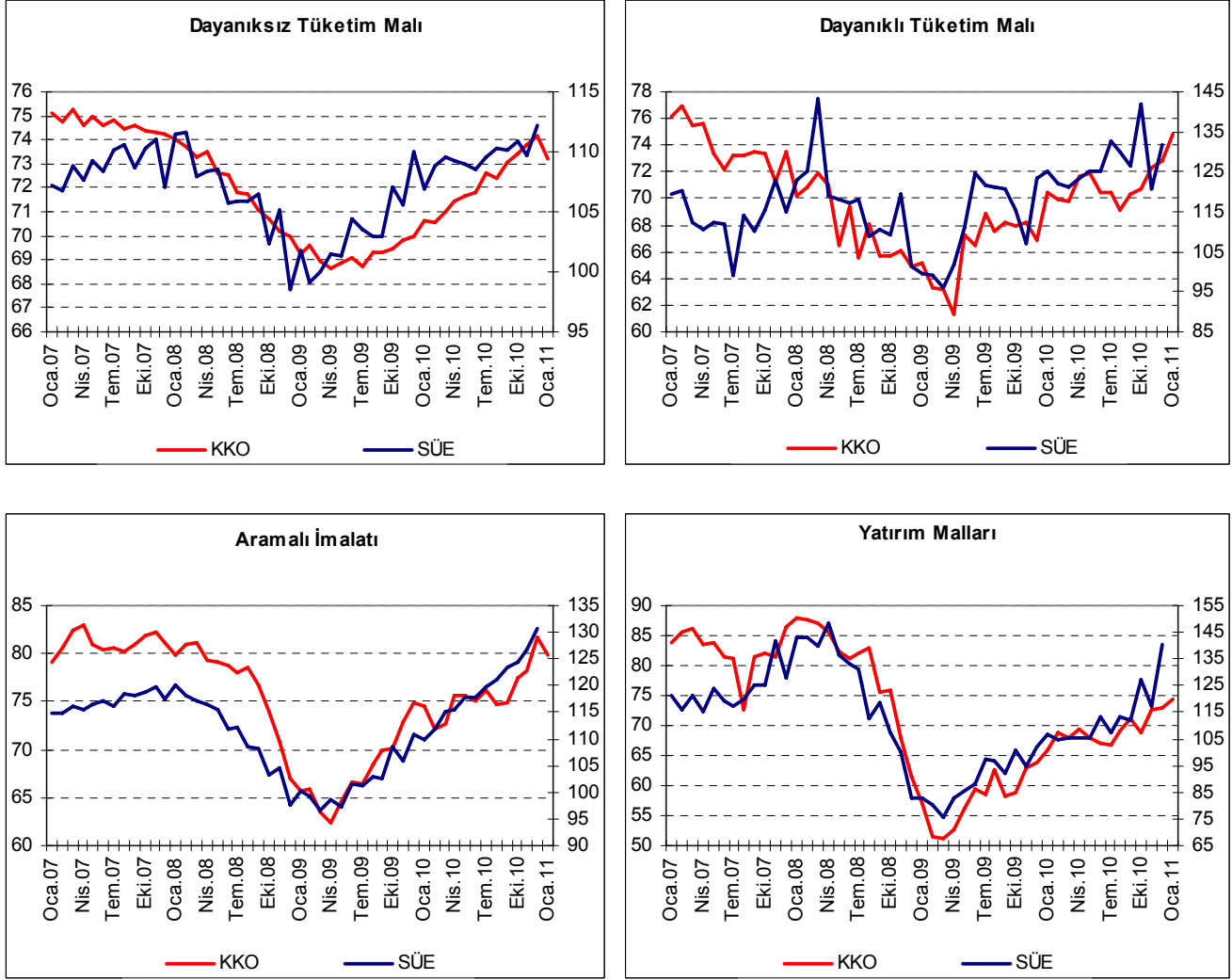
	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	3. Çeyrek	4.Çeyrek
Üretim göstergeleri						
SÜE	3,9	-1,0	5,7		1,3	5,8
KKO	1,4	1,2	2,4	0,1	-0,8	3,3
Aramalı İthalatı	-0,1	3,3	6,6		3,2	7,0
Tüketim malı ithalatı	10,0	-0,2	9,7		9,7	13,7
Yatırım malı ithalatı	15,6	6,9	10,7		12,8	28,6
ÖTV	5,2	1,5	-0,8		4,0	5,7
Binek otomobil	14,3	-3,6	11,7		3,6	22,4
Sanayi Üretim Endeksi						
Dayanısız Tüketim Malı İmalatı	0,7	-1,1	2,4		0,9	0,9
Dayanıklı Tüketim Malı İmalatı	12,4	-14,9	9,2		4,0	1,5
Ara Malı İmalatı	0,9	1,9	3,0		3,8	4,8
Yatırım Malı İmalatı	13,3	-7,8	20,3		2,7	15,6
Kapasite Kullanım Oranı						
Dayanısız Tüketim Malı İmalatı	0,4	0,4	0,4	-1,0	1,0	1,1
Dayanıklı Tüketim Malı İmalatı	0,3	1,7	0,5	2,0	-1,3	1,9
Ara Malı İmalatı	2,5	0,6	3,6	-2,0	-0,1	3,8
Yatırım Malı İmalatı	-2,3	3,6	0,3	1,6	0,9	2,4
Beklenti göstergeleri						
Tüketici Güven E. (TUIK)	0,2	2,6	-0,4		8,9	10,4
Reel Kesim Güven E.	5,0	2,7	1,2	-0,9	-0,9	9,2
Finansal Göstergeler						
Reel İMKB	6,9	1,2	-3,9	-0,1	4,8	9,8

Kaynak: TUIK, TCMB, İMKB, BETAM

Tablo 3. Betam'ın çeyreklik ve yıllık tahminleri (Reel, takvim ve mevsim etkisinden arındırılmış)

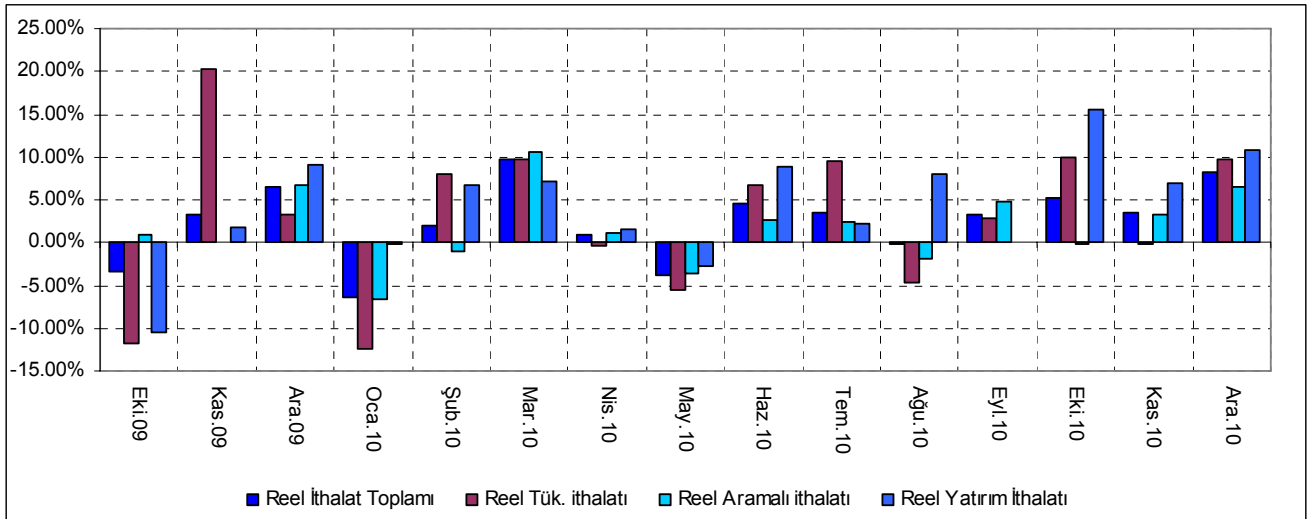
Betam çeyreklik büyüme tahmini (3. çeyrekten 4. çeyreğe)	2,6
Betam yıllık büyüme tahmini (2010)	8,9

Şekil 4 : KKO'nun ve SÜE'nin aylık değişim detayı (MEA)



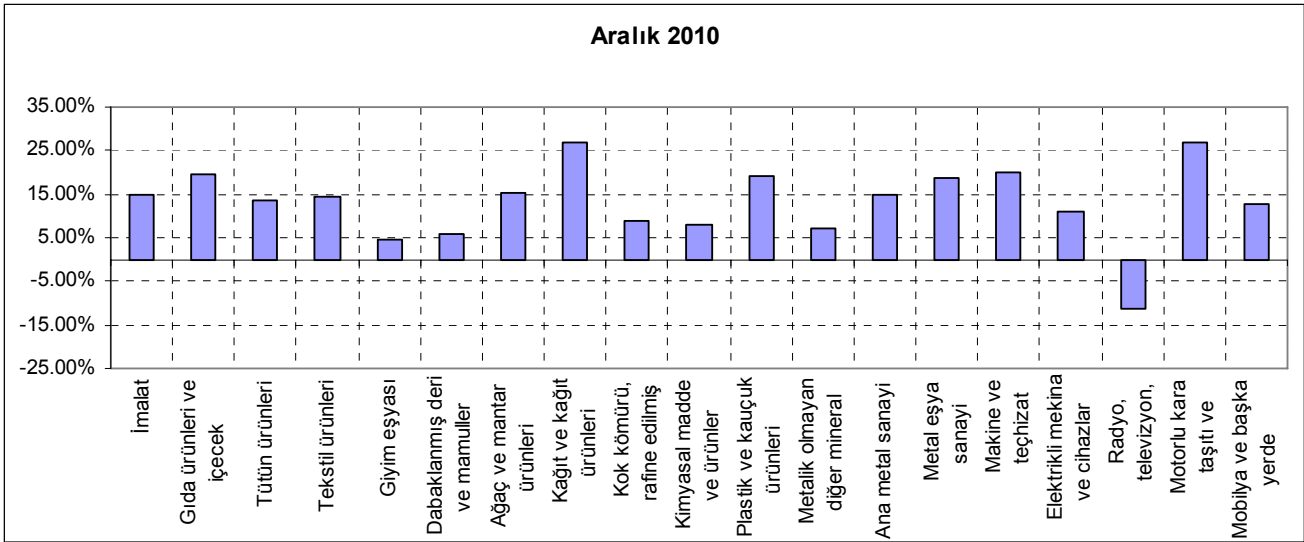
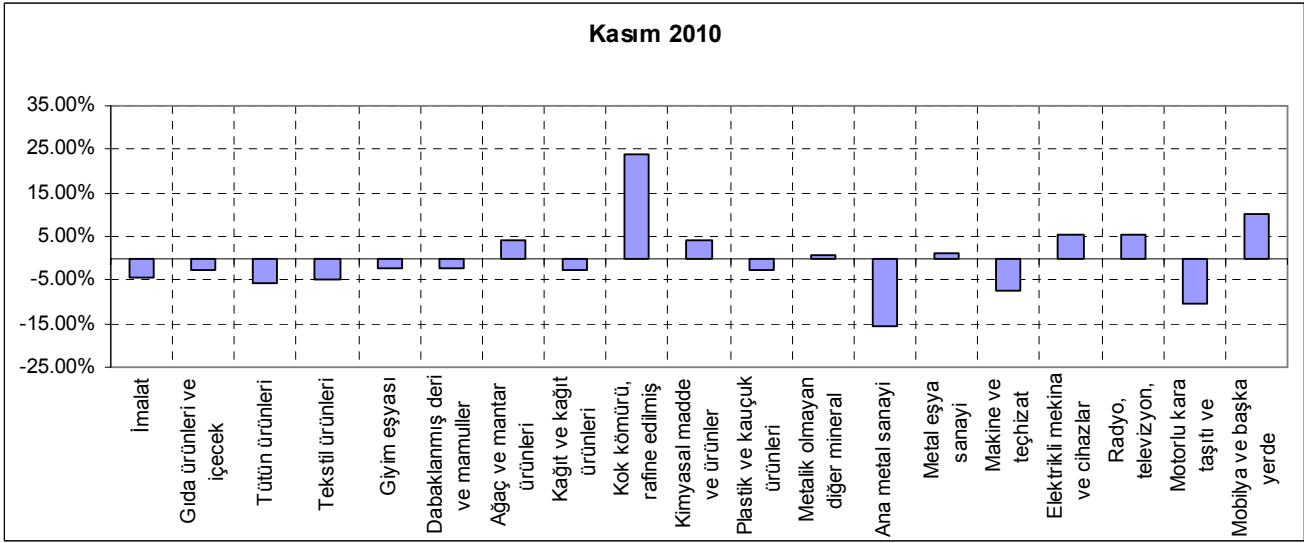
Kaynak : TÜİK, Betam

Şekil 5 : Aİtkalemlere göre aylık ithalat değişim oranları (MEA)



Kaynak : TÜİK, Betam

Şekil 6 : Altkalemlere göre aylık ihracat değişim oranları (MEA)



Kaynak : TÜİK, Betam

Metodolojik Açıklama

Betam ekonomideki gelişmeleri detaylı olarak analiz edebilmek ve ileriye yönelik tahminler yapabilmek için seçmiş olduğu aylık göstergeleri enflasyondan ve takvim ve mevsimsel etkilerden arındırıyor. Bu göstergelerin başında sanayi üretimi, ihracat ve ithalat serilerinin alt kalemleri geliyor. TÜİK bunların yalnızca toplam serilerini mevsim ve takvim etkisinden arındırıyor ancak alt kalemlerin her biri ekonominin farklı alanları hakkında göstergeler olduğu için Betam ayrı ayrı mevsim ve takvim etkisinden arındırıyor.

Bunun yanında seçtiğimiz diğer göstergelere de aynı işlemi uyguluyoruz. Örneğin İMKB 100 Endeksi ve Özel tüketim vergisini enflasyondan arındırdıktan sonra mevsim ve takvim etkilerinden de arındırıyoruz. Amacımız aylık göstergeler ile ekonomideki gelişmeleri sıcaklığı sıcaklığına takip etmek. Mevsimsel etkiden arındırmadan, bir önceki yılın aynı dönemine göre değişimlere bakmak bir yıl önceki değerlerle karşılaştırma imkanı veriyor. Oysa ki bir önceki çeyrek ya da bir önceki aya göre değişimler bize ekonominin seyri hakkında daha güncel sinyaller veriyor.